

Türkmeniň söz baýlygy egsilmesin

Category: Kitapcy, Sözler, Türkmen dili

написано kitapcy | 23 января, 2025

Türkmeniň söz baýlygy egsilmesin TÜRKMENIŇ SÖZ BAÝLYGY
EGSILMESIN

Türkmeniň söz baýlygy hakynda gep gozgajak bolsak, turuwbaşdan ellerinden dür dökülýän türkmen zenanlarynyň deňi-taýy bolmadyk çitme, kakma, örme zatlary barasynda aýtmaly bolýarys.

Gadymy döwürlerden bäri zenanlar durmuşda, ýaşagyşda zerur gerek zatlary el hünärleri bilen döredipdirler. Özleri at dakyp, türkmeniň söz baýlygyny artdyrypdyrlar. Türkmen

zenanlarynyň geçen asyrlarda maşgalanyň gün-güzeranyny dolandyrmakda, eşretli ýaşayşyň düýbünü tutmakda erkek adamlary tesdiren ýyllary sanardan köpdür. Erkekler öýüň süňňünü satyn alsa, **üzük, durluk, serpi, tarpýapar, gapykilim, golaň, düzi ukbagy, tüýnükýüp, öý gamyşy, alayüp, tärimýüp** ýaly zatlar naçarlaryň çeper elleriniň önümidir.

Türkmen öýi kemala gelýär. Indi onuň içine goş-golam gerek. **Haly, palas, kilim, garçyn, düýptorba, germe çuwal, iktorba, kendirik, saçak (düýeýünden egrilýär, kakylýar, inedördül tikilýär), goştorba (susak, kepgir, çemçe salynýar), ojakbaş, düşekkeçe, ýankeçe** ýaly zatlar zenanlaryň on barmagynyň hünärleridir. Kerwen gurap argyşa gitmek üçin howutlyk ýüp egirmeli, ýüwürtmeli, gylyç bilen kakyp, howutlyk taýýarlamaly. Argyşa äkitmek üçin goştorba taýýarlamak-da zenanlaryň borjy hasaplanýar.

Elbetde, erkekleriň-de özüne ýetik işleri bolupdyr. Olar **hatap ýasamak, çemmeler, büýli, çetnik, burnuk, nogta** ýaly zatlary amal edipdirler.

Ýaradanyň mähri siňen türkmen bedewlerimizi-de bezemeli. **Atkeçe, içirgi, uýan, eýer, agyzdyryk** ýaly zatlary är-aýal birigip edipdirler. Zat ýitýär – at ýitýär. Söz baýlygy egsilýär.

Ýalançy dünýäniň ýyllary möwrit-möwrit geçip dur. Pelegiň çarhynyň gudraty şeýle, her döwrüň özüne görä durmuşy, ýaşayşy bolýar. Zerurlyk ýitýär. Sözleriň birnäçesi syrylyp galýar. Ýük maşynyň bar ýerinde kerwen gural argyşa gitmegiň zerurlygy ýok. Şu ýerde-de **howut, halyk, çemmer, çuwal, çuwalbagy, köji, köjibagy, hatap, çetnik, burnuk** ýaly sözler ýitýär, ulanyşdan galýar.

Ak «Wolgadyr» dürli kysymly ýeňil awtomobiller bolsa düýäniň üstüne kejebe gurap gelin almak ýaly ajaýypdan gözəl däbimizi durmuşymyzdan daşlaşdyrdy. Şeýdibem, keжебäniň bezegleri bolan **düýebaşlyk, düýehalyk** ýaly sözler gepleşikden galyberdi. **Çaryk, çokaý, dolak** ýaly zatlar bilen baglanyşykly sözler-de, gynansak-da, ýitip barýar.

Hawa, durmuşyň özgermegi bilen şäherde ýaşayan ýaşlaryň ýokarda agzalan esbaplaryň atlaryny bilmezligi juda mümkin zat. Şonuň üçin ene-atalar, mugallymlar, ýaşulular ýaşlarymyza olary öwretseler gowy bolardy. Mümkinçiligi bar ýerinde ýitip barýan zatlary görkezseler; adyny aýtsalar, ona ýetesi zat ýok. Umuman, şu ugurdan ündewi-ünsi güýçlendirmeli.

Tatar ÜYŞMEKOW. Türkmen dili